

Nádherný príbeh o ľuďoch,
ktorí milujú knihy.

Carsten
Henn

STAREC A MORE PRÍBEHOV

TATRAN

Carsten
Henn

STAREC
A MORE
PRÍBEHOV

TATRAN

Z nemeckého originálu Carsten Henn: Der Buchspazierer,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Pendo, an imprint
of Piper Verlag GmbH, München 2020,
preložila Jana Petrikovičová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2021
ako 5298. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu
spracoval AldoDesign, Bratislava.

Zodpovedná redaktorka Eva Melicháriková

Jazykové redaktorky Martina Vyšná, Katarína Vilhanová

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s. r. o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

u. fond
na podporu
umenia

Publikáciu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Copyright © 2020 Piper Verlag GmbH, München/Berlin

Translation © Jana Petrikovičová 2021

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2021

ISBN 978-80-222-1232-8

*Všetkým kníhkupkyniam a kníhkupcom.
Aj v časoch krízy nám zabezpečujú prísun
vskutku výnimočnej potravy.*

„Román je ako husľový slák
a rezonančné telo huslí
ako čitateľova duša.“

(Stendhal)

Prvá kapitola

Slobodní ľudia

Hovorí sa, že knihy si samy nájdu svojich čitateľov – no občas potrebujú, aby im niekto ukázal cestu. Tak to bolo aj jedného neskorého letného popoludnia v kníhkupectve, ktoré sa volalo *Pri mestskej bráne*, hoci mestská brána či lepšie povedané jej pozostatky, ktoré väčšina obyvateľov mesta považovala za odvážne umelecké dielo, sa nachádzala o dobré tri ulice ďalej.

Kníhkupectvo bolo veľmi staré, stavali a rozširovali ho postupne, na etapy. Murované steny s ozdobnými sadrovými vlysmi sa tak ocitli v spoločnosti strohých pravých uhlov. Existencia starého a nového, vyčakaného a striedneho, ktorou sa vyznačovala fasáda budovy, poznačila aj interiér. Červené plastové stojany s DVD a CD nosičmi stáli vedľa matných kovových regálov s komiksami, a tým zase robili spoločnosť naleštené sklenené vitríny s glóbusmi a elegantné drevené police s knihami. V ponuke boli aj spoločenské hry, papiernický tovar, čaj a najnovšie dokonca i čokoláda. Členitému priestoru dominoval mohutný tmavý pult, kto-

rému zamestnanci hovorili oltár. Vyzeral, akoby pochádzal z čias baroka. Drevorezba na prednej strane zobrazovala vidiecku scénu so skupinkou poľovníkov, ktorí sa v sprievode svorky šľachovitých psov žení na chrbtoch nádherných koní za stádom diviakov.

A v tomto kníhkupectve zaznela otázka, pre ktorú vlastne kníhkupectvá existujú: „Mohli by ste mi odporučiť nejakú dobrú knihu?“ Položila ju Ursel Schäferová a mala pritom celkom jasnú predstavu, ako má vyzerať dobrá kniha. Po prvé, dobrá kniha je taká, ktorú číta v posteli, kým sa jej nezačnú zavrtať oči. Po druhé, dokáže ju minimálne na troch, v ideálnom prípade na štyroch miestach rozplakať. Po tretie, nesmie mať menej ako tristo, no nikdy nie viac ako tristoosemdesiat strán, a po štvrté, obálka nesmie byť zelená. Knihám so zelenou obálkou sa nedá veriť. Túto trpkú skúsenosť nadobudla po viacnásobnom sklamaní.

„Samozrejme,“ odvetila Sabine Gruberová, ktorá už tri roky viedla kníhkupectvo *Pri mestskej bráne*. „A čo rada čítate?“

Ursel Schäferová nechcela počuť takúto odpoveď, očakávala od Sabine Gruberovej, že to bude vedieť, veď predáva knihy, z čoho logicky vyplýva, že by mala disponovať istou dávkou jasnovideckých schopností.

„Stačí mi pár kľúčových slov a určite vám niečo vyberiem. Lúboštný príbeh? Južné Anglicko? Červená knižnica? Uhádla som?“

„Pán Kollhoff tu náhodou nie je?“ opýtala sa Ursel Schäferová, v hlase záchvev nepokoja. „Ten vie, čo sa mi páči. Ten vždy vie, čo sa komu páči.“

„Nie, dnes tu, bohužiaľ, nie je. Pán Kollhoff pre nás pracuje už len príležitostne.“

„To je škoda.“

„Ale niečo by som pre vás mala. Rodinná sága, odohráva sa v Cornwalle. Pozrite sa na obálku, nádherný park a uprostred neho čarokrásne rodinné sídlo.“

„Je zelená,“ namietla Ursel Schäferová a uprela na Sabine Gruberovú vyčítavý pohľad. „Dokonca sýto-zelená.“

„Pretože dej knihy sa z väčšej časti odohráva v rozľahlom parku grófa z Durnborough. Má to samé skvelé recenzie!“

Vtom sa otvorili ťažké vchodové dvere a medený zvonček nad nimi prenikavo zacinkal. Carl Kollhoff zložil dáždňík, naučeným pohybom ho otriasol a zasunul do stojana. Pohľadom preletel po kníhkupectve, ktoré považoval za svoj domov. Očami pátral po knihách, ktoré dorazili len celkom nedávno a už sa nevedia dočkať svojich zákazníkov. Cítil sa ako hľadač mušlí na pláži. Na prvý pohľad rozpoznal vzácne kusy, čakajúce len na to, kým ich niekto zodvihne a vyslobodí spomedzi zrníek piesku. No keď zbadal Ursel Schäferovú, razom preňho prestali byť dôležité. Ursel sa na Carla vlúdne usmiala, akoby v ňom videla zosobnenie všetkých očarujúcich mužov, do ktorých sa zamilovala pri čítaní knížiek, čo jej Carl za tie roky odporučil. A pritom

sa na žiadneho z nich nepodobal. Kedysi mával trochu väčšie bruško, no to sa s pribúdajúcimi rokmi postupne strácalo, akoby uzavrelo s vlasmi dohodu, že jedného dňa ho definitívne opustia. Dnes, v sedemdesiatich dvoch rokoch, i keď výrazne pochudnutý, stále chodil vo svojom starom oblečení, hoci mu bolo priveľké. Jeho bývalý šéf si ho vždy doberal, že vyzerá, akoby jedinou potravou, čo prijíma, boli slová z tých kníh, čo číta, no taká strava je vraj veľmi chudobná na uhľohydráty. Zato je veľmi pestrá, oponoval mu Carl.

Carl nosieval ťažké baganče z hrubej čiernej kože s takými pevnými podrážkami, čo vydržia človeku celý život. A do nich poriadne ponožky, tie boli tiež dôležité. A k nim olivovozelené nohavice s náprsenkou a kabát s vysokým golierom rovnakej farby.

Na hlave mal rybársky klobúčik s úzkou krem-pou, ktorá mu chránila oči pred dažďom a slnečnými lúčmi. Neskladal si ho z hlavy ani vnútri, iba keď išiel spať. Bez svojho klobúčika mal pocit, že nie je úplne oblečený. Rovnako zriedkavo si skladal okuliare, ktorých rám si kúpil pred niekoľkými desaťročiami v starožitníctve. Za nimi sa ukrývali oči, ktoré pôsobili dojmom, akoby čítali príliš dlho pri slabom svetle.

„Veľmi rád vás vidím, pani Schäferová,“ povedal Carl a vykročil k Ursel Schäferovej, ktorá urobila to isté a vzdialila sa tak od Sabine Gruberovej. „Smiem vám odporučiť nejakú knihu, ktorá by sa krásne vynímala na vašom nočnom stolíku?“

„Posledná sa mi veľmi páčila, najmä to, že si až do samého konca hľadeli do očí. Bolo by krajšie, keby to všetko spečatili bozkom, ale v tomto prípade mi stačil aj pohľad.“

„Možno to bolo oveľa intenzívnejšie ako bozk, niektoré pohľady totiž majú takú moc.“

„Keď sa bozkávam ja, tak nie!“ vyhlásila Ursel Schäferová a v tej chvíli si pripadala neuveriteľne nemravná, čo sa v jej prípade stávalo naozaj len zriedka.

„Táto kniha...“ Carl sa načiahol za kôpkou pri pokladni, „... od chvíle, ako ju vybalili, čaká len na vás. Odohráva sa v Provensalsku a každé slovo v nej vonia po levanduli.“

„Bordové knihy milujem! A končí sa to bozkom?“

„Už som vám to niekedy prezradil?“

„Nie!“ pozrela sa vyčítavo na Carla, no knižku si z jeho ruky vzala.

Carl by jej predsa nikdy neodporučil román, ktorý sa nekončí šťastne. No rozhodne nechcel Ursel Schäferovú ukrátiť o vzrušenie z napätia, ako to dopadne.

„Som taká rada, že existujú knihy!“ povzdychla si Ursel. „Dúfam, že tu budú naveky! Pretože všetko sa mení, rýchlo a neustále. Dnes každý platí už len kartou. Keď začnem pri pokladni odratúvať presný počet mincí, všetci sa na mňa čudne pozerajú.“

„Písané slovo tu bude vždy, pani Schäferová. Niektoré veci sa nedajú lepšie vyjadriť žiadnym iným spôsobom. A kníhtlač je pre myšlienky a príbehy

najlepšou konzervačnou metódou. Vďaka nej pretrvávajú stáročia.“

Carl Kollhoff sa na Ursel milo usmial, vykročil k dverám, oblepeným reklamnými plagátmi, a vošiel do miestnosti, ktorá slúžila ako sklad a kancelária zároveň. Na písacom stole sa vršili stohy kníh, okraj monitora starého počítača bol posiaty žltými papierikmi s odkazmi, na stene visel ročný plánovací kalendár a na ňom množstvo červených záznamov.

Jeho knihy ležali ako zvyčajne v čiernej plastovej prepravke stojacej v najzadnejšom rohu. Predtým stávala na písacom stole. No odkedy Sabine prevzala kníhkupectvo po otcovi, posúvala sa každým dňom ďalej, čoraz bližšie k najhoršie prístupnému rohu. A zároveň sa stenčoval jej obsah. Už mu zostalo len málo ľudí, ktorým nosil knihy. Aj tých každým rokom ubúdalo.

„Dobrý, pán Kollhoff! Tak čo hovoríte na zápas? To nebola jedenástka, ani omylom! Rozhodca musel byť slepý!“

Nový praktikant Leon vyšiel z malého WC pre zamestnancov – v oblaku cigaretového dymu. Nikomu inému by nenapadlo položiť Carlovi takúto nezmyselnú otázku. Carl nepozeral správy, nepočúval rádio, nečítal noviny. Tak trochu sa vzdialil svetu, ako raz sám povedal. Bolo to jeho vedomé rozhodnutie, lebo všetky tie správy o neschopných predstaviteľoch vlády, roztápaní ľadovcov a utrpení utečencov ho zarmucovali väčšmi ako najtragickejš-

šia rodinná dráma v knižnej podobe. Bol to jeho spôsob sebaobrany, i keď sa tak jeho svet výrazne scvrkol. Meral teraz dvakrát dva kilometre a on dennodenne pešky prešiel po jeho obvode.

„Poznáte tú skvelú knižku o futbale od J. L. Carra?“ opýtal sa Carl namiesto toho, aby dal v otázke rozhodcu za pravdu praktikantovi.

„Píše sa v nej o našom klube?“

„Nie, o Steeple Sinderby Wanderers.“

„Taký nepoznám. A knihy nečítam. Iba keď musím. Kvôli škole. A ak je natočený film, radšej si pozriem ten.“ Leon sa spokojne uškrnul, akoby práve šikovne oblafoľ učiteľa, a nie samého seba.

„A prečo ste prišli na prax práve sem?“

„Pred tromi rokmi tu robila aj sestra, bývame hneď za rohom, tak to máme na skok.“ Leon zamľčal, že tí, čo si nenájdu prax sami, musia dva týždne brigádovať u školníka. Ktorý ten čas využije na to, aby sa brigádnikom – zastupujúcim celé žiactvo – ponižujúcou prácou mstil za všetky počarbané steny, žuvačky prilepené zospodu na lavice a zvyšky desiat v kvetinových záhonoch.

„A tvoja sestra číta?“

„Odkedy tu brigádovala, tak hej – ale mne nič také nehrozí!“

Carl sa pousmial, poznal totiž dôvod, prečo Leonova sestra začala čítať. Jeho niekdajší šéf Gustav Gruber, ktorý momentálne žije v domove seniorov s výhľadom na katedrálu, vždy vedel, ako na Leona, na jeho sestru a všetkých tých, ktorým sa ne-

chce čítať. Zakaždým im dal za úlohu utrieť prach na pohľadniciach v celofánových obaloch, na každej jednej zvlášť. Bola to natoľko nezáživná činnosť, že brigádnici napokon z čistého zúfalstva siahli po knihe, ktorú im strategicky podstrčil tak, aby ju mali poruke. Gustav Gruber všetkých obrátil na čitateľskú vieru. Aj s deťmi to vedel. Zato pre Carla to boli neznáme tvory. Už od čias, keď bol sám dieťaťom. A ako sa detstvu vzdávalo, zdali sa mu čoraz čudnejšie a nepochopiteľnejšie.

Leonovu sestru vtedy starý Gruber nalákal na román, v ktorom sa mladá dievčina zaľúbi do upíra. Leonovi, ktorým viditeľne lomcovala puberta, by zrejme podstrčil knižku, ktorá by mala na obálke peknú tínedžerku – a nemala by husto popísané stránky. Starý Gruber vravieval: Nie je dôležité, čo človek číta, ale že vôbec číta. Carl si síce myslí, že o všetkých publikáciách to neplatí, pretože myšlienky, ktoré sa v niektorých ukrývajú, sú ako jed – ale v drvivej väčšine prípadov súhlasí s tým, že papier lieči. Často i veci, o ktorých človek ani netuší, že ich liečiť treba.

Carl opatrne nadvihol čiernu plastovú prepravku v kúte. Dnes ležali na dne len tri knihy, celkom stratené. Potom vzal hnedý baliaci papier a špagát a každú zabalil, akoby išlo o darček. Sabine Gruberovej mu už niekoľkokrát povedala, nech to nerobí, že je to zbytočné, Carl však trval na tom, že jeho zákazníci to očakávajú. A bez toho, aby si to uvedomil, každú knižku tesne predtým, ako ju zabalil do hrubého papiera, pohladil.

Napokon si nachystal olivovozelený vojenský ruksak, bolo vidno, že už má svoje roky, no vďaka Carlovej starostlivosti a láske bol stále vo veľmi dobrom stave. Bol prázdny, zvlnená látka však svedčila o tom, že ešte nenadobudol obvyklý tvar. Carl opatrne kládol knižky na pevné dno ruksaku, ktoré predtým vystlal mäkkou vlnenou dekou. Akoby išlo o malé šteniatka, ktoré sa chystá odnieť budúcim majiteľom. Všetky tri knihy zoradil v ruksaku tak, aby mal najhrubšiu hneď pri chrbte a najmenšiu zase čo najďalej, aby zúžené línie ruksaku neublížili jej hranám.

Skôr ako sa pobral, krátko sa zamyslel a obrátil sa k Leonovi. „Poutierajte, prosím, prach na tých blahoželaniach v celofáne, pani Gruberovú tým veľmi potešíte. Preneste si ich sem, tu budete mať na to pokoj. Ja som to zvykol robievať tu na písacom stole.“ Nenápadne položil na stôl *Futbalovú horúčku* od Nicka Hornbyho, ktorú si práve vyhlíadol na jednom z regálov. Futbalové ihrisko na nej bolo priam zvodne zelené – Ursule Schäferovej by veru nestála ani za pohľad.

Carl tomu hovoril *môj okruh*, hoci išlo skôr o mnohouholník v centre mesta, i keď bez pravých uhlov a akejkolvek symetrie. Tam, kde sa mestské múry rozpadávali ako zuby starca, sa jeho svet končil. Neopustil ho už celých tridsaťštyri rokov, pretože tu vždy našiel všetko, čo k životu potreboval.

Carl Kollhoff chodil veľa peši a toľko, koľko cho-

dil, aj rozmýšľal. Niekedy mal pocit, že rozmýšľa len vtedy, keď kráča. Akoby sa jeho myšlienky dali do pohybu až vtedy, keď stúpal po kamennej dlažbe.

Keď človek kráčal mestom, vôbec si to neuvedomoval, no každý holub a každý vrabec vedel, že má tvar kruhu. Všetky uličky sa zbíhali ku katedrále, ktorá sa majestátne týčila v strede. Keby bolo mesto súčasťou miniatúrneho modelu železnice, zdalo by sa vám, že katedrálu postavili v nesprávnej mierke. Pochádzala totiž z krátkeho časového obdobia, keď mesto prekvitalo. No kým ju stihli dokončiť, zlaté časy pominuli, čo bol dôvod, prečo jednu jej vežu nikdy nedostavali.

Vôkol katedrály sa úctivo hrčili domy. Zopár najstarších akoby nepatrne skláňalo hlavy. Od hlavného portálu si držali najväčší odstup, a tak tu vzniklo Katedrálne námestie, najväčšie a najkrajšie v meste.

Len čo naň Carl vkročil, znova sa ho zmocnil pocit, že ho niekto pozoruje ako srnu na čistinke, vydanú napospas pohľadom a zbraniam poľovníkov – Carl sa pri tej predstave pousmial, pretože si ako srna nikdy nepripadal. Na Katedrálnom námestí bol pach mesta najintenzívnejší. V 17. storočí počas obliehania mesta istý pekáč vymyslel recept na koláč plnený čokoládovým krémom a posypaný práškovým cukrom, ktorý tvarom pripomínal koleso, a tak vznikla legenda o Zaprášenom kolese. Odniesol ho nepriateľom, čo obliehali mesto, a dal im tak najavo, že obyvateľstvo si želá, aby odišli. V skutočnosti sa táto obľúbená vysokokalorická pochúť-

ka objavila až o dvesto rokov neskôr, o čom existuje aj úradný záznam, to však legende nebráni, aby sa úspešne šírila i naďalej, a návštevníci mesta jej vždy vďačne uverili.

Carl kráčal po kamennej dlažbe námestia ako vždy pomalým rovnomerným krokom. Keď sa bolo treba niekomu vyhnúť, zastal a potom zrýchlil krok, aby dohnal stratený čas. Cestu námestím si naplánoval tak, aby ju bez ťažkostí zvládol aj v deň, keď sa tu konali trhy. Držal sa pokiaľ možno čo najďalej od štyroch stánkov, kde ponúkali zaprášené kolesá, pretože mu pach vyprázaných šišiek nerobil dobre.

Zahol do Beethovenovej ulice či skôr uličky, lebo svojimi rozmermi nezodpovedala veľkosti hudobného génia. Istý pracovník na Úrade plánovania sa kedysi zviditeľnil tým, že hlavný dopravný ťah pomenoval po inom slávnom skladateľovi. Najväčšiu ulicu v meste pridelenú svojmu oblúbencovi Schubertovi.

Carl Kollhoff netušil, že sa v tej chvíli ocitol presne v centre svojho sveta. Z dvoch strán ho ohraničovali trasy električkových liniek 18 a 57 (mesto malo len sedem električkových liniek, no keďže išlo o metropolu, takéto prevádzkovo-technické riešenie dopravy sa javilo adekvátnejšie), z ďalšej rýchlostná cesta vedúca na sever a zo štvrtej rieka, ktorá mu robila radosť tým, že prevažnú časť roka malebne zurčala a len na pár dní zjari jej hladina trochu viac stúpala. Ako keď mladý lev tu a tam zareve, no jeho hlasivky nevydajú žiaden zvuk.

Dnes mal prvú zastávku v Salieriho uličke u Christiana von Hohenescha. Vila z tmavého kameňa stála trochu ďalej od cesty, nevšímaví chodci sotva zaregistrovali, aká je majestátna. Čupela tam schúlená ako čierna labuť, čakajúc na chvíľu, keď bude môcť rozprestrieť svoje nádherné perute. Za vilou sa rozprestieral obdĺžnikový park, lemovaný obrovitánskymi dubmi. A v ňom tri lavičky, ktorým Christian von Hohenesch vďačil za to, že mu slnečné lúče dopadali na stránky kníh v ktorúkoľvek dennú hodinu.

Carl vedel, že Hohenesch je veľmi bohatý, nevedel však, že je najbohatším občanom mesta. Nevedel to nik, ani samotný Hohenesch, pretože sa s nikým neporovnával. Jeho rodina pred niekoľkými generáciami zbohatla vďaka garbiarskej dielni na brehu rieky, o ktorú neprišla ani počas industrializácie. Christian von Hohenesch nemusel pracovať, aby zarobil peniaze. Akcie a cenné papiere to robili namiesto neho. On len spravoval správcov svojho majetku. Raz za deň prišla gazdiná, aby navarila a upratala tých zopár obývaných miestností, raz za týždeň záhradník, ktorý sa postaral o to, aby si lúče slnka i naďalej dokázali nájsť cestu ku stránkam kníh, a raz za mesiac upratovacia firma. A každý pondelok až piatok prichádzal Carl s novou knihou, ktorú Christian von Hohenesch zvykol prečítať do nasledujúceho dňa. Pokiaľ Carl vedel, Hohenesch hranice svojho kráľovstva už celú večnosť neopustil.

Carl zazvonil tak, že potiahol za medenú tyčku,

a vzápätí vnútri vo vile zahlaholil hlboký tón zvončeka. Ako vždy chvíľu trvalo, kým majiteľ domu prešiel dlhou tmavou chodbou a pootvoril ťažké vŕzgajúce dvere. Christian von Hohenesch nikdy nevyšiel až von. Bol to pekný, urastený tmavovlasý muž s jemnými lícnymi kosťami a výraznou bradou – a všetko pokrýval smútok ako sivý púder. Na sebe mal ako vždy tmavomodrý dvojradový oblek, v chlopni čerstvo odtrhnutú bielu orchideu, vyleštené čierne kožené poltopánky, vychystaný ako na ples v Opere. Hohenesch bol oveľa mladší, ako by človek súdil podľa jeho oblečenia. Mal iba tridsaťsedem rokov. No obleky nosil od ranej mladosti, boli preňho tým, čím sú pre bežných ľudí džínsy.

„Pán Kollhoff, idete neskoro. Dohodli sme sa na štvrt' na osem,“ povedal Hohenesch namiesto pozdravu.

Carl ospravedlňujúco kývol hlavou. Potom z rukosaku opatrne vybral objednanú knihu. „Nech sa páči, váš nový román.“ Narovnal slučku špagátika, ktorá sa cestou trochu skrútila.

„Vy ste mi ho odporučili. Dúfam, že bude stáť za to.“ Hohenesch si knihu vzal, no nerozbalil ju. Bol to román o Alexandrovi Veľkom a jeho učiteľovi Aristotelovi. Hohenesch čítal iba filozofické knihy.

Podal Carlovi prepitné, zodpovedajúce hmotnosti knihy. Ten údaj si vždy zistil vopred. „Nabudúce prídte načas. Presnosť je výsadou kráľov.“

„Prajem vám ešte pekný zvyšok dňa. Dovidenia.“

„Aj ja vám, samozrejme.“